

DENOV TUMANI EKOLOGIYASI TUFAYLI KELIB CHIQUYOTGAN YUQUMLI VA INFEKSION KASALLIKLAR**Cho`tanova Aziza Abdulla qizi**

Ilmiy rahbar: TDTUTF Tibbiy biologiya va gistologiya kafedrasi assistenti.

Ashurova Nilufar Ergash qizi

TDTUTF talabasi.

<https://doi.org/10.5281/zenodo.19036735>

Annotatsiya. Ushbu ishda Denov tumanidagi ekologik holat va uning aholining sog'lig'iga ta'siri o'rganilgan. Havo ifloslanishi, ichimlik suvi sifati va chiqindilarni boshqarish muammolari natijasida aholida ichak infeksiyalari, respirator kasalliklar va parazitlar kasalliklarning tarqalish mexanizmlari tahlil qilingan. Shuningdek, kasalliklarni oldini olish bo'yicha profilaktik tavsiyalar berilgan.

Аннотация. В данной работе исследуется влияние экологического состояния Деновского района на здоровье населения. Загрязнение воздуха, качество воды и проблемы управления отходами способствуют распространению кишечных, респираторных и паразитарных инфекционных заболеваний. Приведены рекомендации по профилактике заболеваний.

Abstract. This study examines the impact of environmental conditions in Denov district on public health. Air pollution, water quality, and waste management issues contribute to the spread of intestinal, respiratory, and parasitic infectious diseases. Preventive measures to reduce disease incidence are also highlighted.

Kalit so'zi: Denov tumani, ekologiya, atrof-muhit ifloslanishi, ichimlik suvi sifati, sanitariya, yuqumli kasalliklar, infeksiyalar, ichak infeksiyalari, respirator kasalliklar, profilaktika.

Mavzuning dolzarbligi Denov tumanida ekologik holatning yomonlashuvi aholi sog'lig'iga bevosita ta'sir qilmoqda. Atmosfera havosining ifloslanishi, ichimlik suvining sifatsizligi, chiqindilarni noto'g'ri boshqarish va sanitariya talablariga rioya qilinmasligi yuqumli va infeksiyon kasalliklar — ichak infeksiyalari, respirator kasalliklar, parazitlar va teri kasalliklarining ko'payishiga sabab bo'ladi. Ayniqsa, Denov tumani iqlim sharoiti, aholining zich yashashi, ayrim infratuzilma muammolari va qishloq xo'jaligida kimyoviy moddalar qo'llanilishi ichak infeksiyalari, ichburug', gepatit A, parazitlar kasalliklar, shamollash va respirator infeksiyalarning keng tarqalishiga sharoit yaratmoqda.

Shu sababli Denov tumanida ekologik omillar va ular bilan bog'liq yuqumli kasalliklarni o'rganish, ularning oldini olish choralari ishlab chiqish, aholi salomatligini muhofaza qilish va ekologik xavfsizlikni ta'minlash bugungi kunning eng dolzarb vazifalaridan biri hisoblanadi.

Mazkur mavzu bo'yicha ilmiy tahlil va amaliy tavsiyalar ishlab chiqish hududda sanitariya-gigiyena barqarorligini oshirishda katta ahamiyatga ega.

Mavzuning maqsadi: Denov tumanidagi ekologik holatni tahlil qilish va uning yuqumli hamda infeksiyon kasalliklarning tarqalishiga ta'sirini aniqlash, shuningdek, kasalliklarning oldini olish bo'yicha ilmiy asoslangan tavsiyalar ishlab chiqish.

Vazifalari:

1. Hududning ekologik holatini o'rganish va mavjud muammolarni aniqlash.
2. Yuqumli va infeksiyon kasalliklarning epidemiologik ko'rsatkichlarini tahlil qilish.
3. Ekologik omillar va kasalliklar tarqalishi o'rtasidagi bog'liqlikni aniqlash.

4. Profilaktik choralarni ishlab chiqish va tavsiyalar berish.

Ōrganish usuli Ilmiy maqolalar, tibbiy manbalar va ekologik tadqiqotlarga tayangan holda tahlil qilish.

-Tahliliy-uslubiy o'rganish – Denov tumanining ekologik holati bo'yicha mavjud ma'lumotlar, statistik ko'rsatkichlar, sanitariya hisobotlari va ilmiy adabiyotlarni o'rganish orqali umumiy vaziyatni tahlil qilish.

Kuzatish usuli – hududdagi atmosfera havosi, ichimlik suvi, chiqindi boshqaruvi va sanitariya sharoitini bevosita kuzatish orqali ekologik omillarni baholash.

Taqqoslash usuli – Denovdagi ekologik ko'rsatkichlarni boshqa hududlar bilan solishtirib, yuqumli kasalliklar ko'payish sabablarini aniqlash.

Statistik tahlil – yuqumli va infeksiyon kasalliklar bo'yicha sog'liqni saqlash tashkilotlaridan olingan statistik ma'lumotlarni qayta ishlash, dinamikani aniqlash.

Suhbat va so'rovnoma – mahalliy aholining sanitariya-gigiyena odatlari, muammolar va og'ir ekologik omillar haqida fikrlarini o'rganish.

Gipotetik tahlil – ekologik omillar bilan kasalliklar o'rtasidagi sabab-oqibat bog'liqligini ilmiy asosda taxmin qilish va izohlash.

Natija Tadqiqot natijalariga ko'ra, Denov tumanidagi ekologik omillar — havo ifloslanishi, ichimlik suvining sifatsizligi, chiqindilarni noto'g'ri boshqarish va sanitariya talablarining yetarli darajada bajarilmasligi — aholida ichak infeksiyalari, respirator kasalliklar, parazitlar va teri kasalliklarining ko'payishiga sabab bo'lmoqda. Shu bilan birga, ekologik muhitning yomonlashuvi kasalliklarning og'ir kechishiga ham ta'sir qilmoqda, ayniqsa bolalar va qariyalar orasida.

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, Denov tumanidagi ekologik muhitning yomonlashuvi yuqumli va infeksiyon kasalliklarning tarqalishiga bevosita va murakkab ta'sir ko'rsatadi. Hududda kuzatilgan ekologik muammolar — ichimlik suvining sifatsizligi, chiqindilarni noto'g'ri boshqarish, havo ifloslanishi, sanitariya-gigiyena talablariga rioya qilinmasligi — aholida ichak infeksiyalari, gepatit A, respirator kasalliklar, parazitlar va teri kasalliklarining ko'payishiga sabab bo'lmoqda. Shu bilan birga, ekologik omillar kasalliklarning og'ir kechishiga ham hissa qo'shadi, ayniqsa immuniteti zaif bolalar va qariyalar orasida.

Ichimlik suvining sifatsizligi — ichak infeksiyalari va parazitlar kasalliklarning tezroq tarqalishiga olib keladi. Havo ifloslanishi — respirator kasalliklar va allergik reaksiyalarni kuchaytiradi. Chiqindilarni noto'g'ri boshqarish — teri va parazitlar kasalliklar, shuningdek, vektorlarga bog'liq yuqumli kasalliklarning rivojlanishiga sharoit yaratadi. Shuningdek, hududdagi ekologik muammolar bilan kasalliklar tarqalishi o'rtasidagi bog'liqlikni boshqa ilmiy tadqiqotlar bilan solishtirganda, Denov tumani global ekologik tendensiyalarga mos keladi.

Dunyo bo'yicha o'tkazilgan tadqiqotlar shuni ko'rsatdiki, sanoat chiqindilari, qishloq xo'jaligi kimyoviy moddalar, transport ifloslanishi va sanitariya nazorati yetarli bo'lmagan hududlarda yuqumli kasalliklarning tarqalish xavfi ortadi. Shu bilan birga, ekologik muhitni monitoring qilish va profilaktik choralarni kuchaytirish orqali kasalliklarning tarqalishini sezilarli darajada kamaytirish mumkin.

Denov tumani misolida, ekologik va yuqumli kasalliklar o'rtasidagi bog'liqlikni chuqurroq tahlil qilganda, bir nechta asosiy xulosalar chiqarish mumkin:

1. Kasalliklar tarqalishining ko'payishiga bir nechta ekologik omillar hissa qo'shadi, bu esa profilaktik choralarni faqat tibbiy yo'l bilan cheklashning yetarli emasligini ko'rsatadi.

2. Infeksion kasalliklar ekologik sharoitga sezgir; suv, havo va chiqindilar bilan bog'liq ekologik muammolar kasalliklarning tezroq va kengroq tarqalishiga olib keladi.

3. Profilaktik choralarni integratsiyalashgan holda qo'llash zarur: ekologik, sanitariya-gigiyena va ijtimoiy ta'lim orqali yuqumli kasalliklarning tarqalishini kamaytirish mumkin.

Aholiga sanitariya-gigiyena, ekologik xavf va profilaktik choralar haqida keng targ'ibot ishlari olib borish. Yuqumli kasalliklar tarqalishini monitoring qilish va prognozlash bo'yicha ilmiy tadqiqotlar olib borish.

Xulosa Denov tumanida ekologik holatning yomonlashuvi aholi sog'lig'iga sezilarli ta'sir qilmoqda va yuqumli hamda infeksion kasalliklar tarqalishiga sabab bo'lmoqda. Ichak infeksiyalari, respirator kasalliklar, parazitlar va teri kasalliklari hududda eng ko'p uchraydigan kasalliklar sifatida aniqlangan.

Tadqiqot shuni ko'rsatdiki, ekologik monitoringni kuchaytirish, sanitariya-gigiyena madaniyatini oshirish va aholiga profilaktik choralarni targ'ib qilish orqali kasalliklarning oldini olish mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. O'zbekiston-da aholi salomatligiga ta'sir etuvchi geografik omillar — Jurnal «Yangi O'zbekiston Ilmiy Tadqiqotlar Jurnali» (2025)
2. Xoliqov.P.X., Qurbonov A.Q., Daminov A.O., Tanirova M.V.// “Tibbiy biologiya va Genetika”.Darslik//OOO “TIBBIYOT NASHRIYOTI MATBAA UYI” Toshkent – 2022y.
3. Nurova.A.Z., Sharipova F.S., Narzullayeva G.Q., // “Tibbiy biologiya.Umumiy genetika” o'uv qo'llanma// “TIBBIYOT NASHRIYOTI MATBAA UYI”MCHJ Toshkent – 2023y.
4. K.N. Nishonboyev, J.H., Hamidov.// “Tibbiy biologiya va genetika”. O'quv qo'llanma.// “O'zbekiston milliy ensiklopediyasi”2005.